

Актуелна епидемиолошка ситуација у вези са HIV инфекцијом у Републици Србији крајем 2014. године

Према подацима Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут” од 1984. до краја 2014. године у Републици Србији је регистровано 3128 особа инфицираних HIV-ом од којих су 1734 особе оболеле од AIDS-а (сиде), док је 1172 особе инфициране HIV-ом умрло (1070 особа је умрло од AIDS-а).

Током 2014. године новооткривено је 125 особа инфицираних HIV-ом, 40 особа је новооболело од AIDS-а, док је 9 особа умрло од AIDS-а.

Половина свих новооткривених особа инфицираних HIV-ом током 2014. године регистрована на територији града Београда (70 особа), али и највећи број особа се тестира у Београду (половина свих добровољних саветовања и тестирања на HIV током 2014. године реализована је у Београду). Код 105 новооткривених особа инфицираних HIV-ом (84%) HIV је пренет незаштићеним сексуалним односом, док је 5 особа инфицирано разменом прибора за инјектирање, а за 14 особа није наведен начин преноса HIV-а (11%). Међу новооткривеним особама инфицираним HIV-ом током 2014. године регистровано је шест пута више мушкараца, свака друга особа је била узраста 30-49 година (68 особа, тј. 54%), док је свака трећа особа била узраста 20–29 година (41 особа, тј. 33%).

У 2014. години од 40 новооболелих особа од AIDS-а, 18 је регистровано је у граду Београду (45%). Највише оболелих од AIDS-а регистровано је у узрасној групи групи 30–49 година (28 особа тј. 70%), а следе узрасне групе 20–29 година (6 особа) и 50 и више година (6 особа). Регистровано је шестоструко више мушкараца међу оболелима од AIDS-а, док је свих 9 особа умрлих од AIDS-а било мушког пола. Од 9 особа умрлих од AIDS-а током 2014. године, 7 особа је регистровано на територији града Београда. Сви умрли од AIDS-а су били доби 30–59 година. Седам смртних исхода од AIDS-а је регистровано унутар месец дана од тренутка откривања HIV позитивног статуса, односно касног стадијума HIV инфекције – AIDS-а, док је код још две особе умрле од AIDS-а током прошле године AIDS иницијално дијагностикован 1996, односно 2013. године.

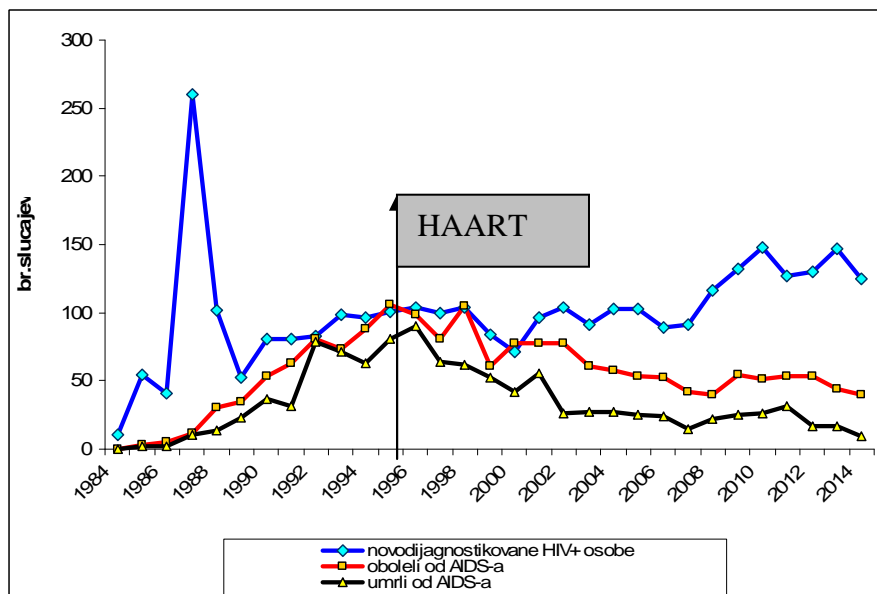
Надзорни подаци указују да је у периоду од 2005. до 2014. регистровано 11 деце која су HIV инфекцију добила од мајки које нису знале да су инфициране HIV-ом (једно дете узраста 5 година у 2014. години) у односу на 28 деце у периоду 1993–2004. година. Данас труднице инфициране HIV-ом имају могућност да правовременим укључивањем у свеобухватан програм превенције преноса HIV-а са мајке на дете у потпуности спрече пренос HIV-а на дете.

Од 1997. године високо активна антиретровирусна терапија (*HAART*) је доступна и бесплатна у Републици Србији, тј. сви трошкови лечења иду на терет Републичког фонда за здравствено осигурање за све здравствене осигуранике којима је лечење индикувано. Од 2008. године лечење HIV инфекције је децентрализовано, односно реализује се у Институту за инфективне и тропске болести при Клиничком центру Србије у Београду, у Клиничком центру Војводине у Новом Саду, Клиничком

центру у Нишу, а од 2009. године и у Клиничком центру у Крагујевцу. У периоду 2003–2014. година регистровано је четвороструко повећање броја особа инфицираних HIV-ом на лечењу комбинованом антиретровирусном терапијом (близу 1300 особа крајем 2014. према 330 особа крајем 2003. године). Лечење особа инфицираних HIV-ом се спроводи у складу са ревидираним Националним водичем за терапију HIV инфекције који је усклађен са препорукама Европског удружења клиничара који се баве AIDS-ом и усвојен од стране Републичке комисије за борбу против HIV/AIDS-а крајем 2010. године.

Од 2000. године као резултат доступне високо активне антиретровирусне терапије (HAART) у Републици Србији се региструје значајна редукација оболелих и умрлих од AIDS-а (у 2014. је регистровано 2,5 пута мање оболелих, односно десет пута мање умрлих од AIDS-а у односу на 1996. годину) (графикон 1).

Графикон 1. Број новодијагностикованих особа инфицираних HIV-ом, оболелих и умрлих од AIDS-а у Републици Србији, 1984–2014. године

Данас је HIV инфекција хронично стање са којим се може квалитетно и дуго живети, уколико се лечење започне на време, пожељно у раним стадијумима HIV инфекције, и уколико се спроводи континуирано и у складу са упутствима добијеним од лекара у циљу успешне контроле репликације HIV-а и опоравка нарушеног имунолошког система инфициране особе.

Процењује се да тренутно у нашој земљи око 1100 особа не зна да је инфицирано HIV-ом. Знајући да HIV инфекција може дуго протичати без икаквих знакова и симптома, једини начин да се открије јесте да се особа која је имала неки ризик тестира на HIV.

Наравно, да би свако тестирање на HIV требало да буде добровољно уз обавезно саветовање пре и после тестирања, а у циљу пружања правих и стручних информација неопходних особи да донесе одлуку да ли је прави тренутак за тестирање, али и да препозна стварни ризик тј. ризично понашање које је практиковала или које и даље упражњава, те да исто промени у циљу превенирања инфицирања HIV-ом у

будућности. Добровољно, поверљиво или анонимно саветовање и тестирање на HIV је бесплатно и доступно је без лекарског упута свакој заинтересованој особи која је имала неки ризик у скоријој или даљој прошлости, током целе године у сваком институту/заводу за јавно здравље на територији Републике Србије, као и у Заводу за заштиту здравља студената у Београду.

Резултати истраживања здравља становништва Србије спроведеног 2013. године указују на то да иако половина испитника зна где се може саветовати и тестирати на HIV (значајан пораст односу на 2006. годину – 38%), само 2,5% становника у Србији узраста од 15 до 49 година наводи да се тестирало на HIV током 12 месеци који су претходили истраживању и да су им том приликом саопштени резултати тестирања.

Према истом истраживању из 2013. године сваки други становник Србије узраста 15 и више година (50%) правилно идентификује начине превенције сексуалне трансмисије HIV-а (зна да упражњавање сексуалних односа само са једним поузданим, незараженим партнером и да правилна употреба кондома приликом сваког сексуалног односа може смањити ризик од преноса HIV-а). Међутим, тек сваки шести становник Србије узраста 15 и више година (16%) одбацује заблуде у вези трансмисије HIV-а, односно зна како се HIV не може пренети (зна да се HIV не може добити ако се борави у истом простору са инфицираним особом и/или ако се дели храна са инфицираним особом).

Сваки трећи становник узраста 15-49 година има дискриминаторан став према особама инфицираним HIV-ом (наводе да не би купили свеже поврће од особе инфициране HIV-ом).

Истраживање међу особама које живе са HIV-ом реализовано 2013. године указало је да је 91% испитаника завршило средњу или вишу школу/факултет, а да је трећина особа које живе са HIV-ом незапослена, 29% није имало никакве приходе, а још 22% је навело примања нижа од 20.000 динара. Тек свака осма HIV позитивна особа укључена у истраживање (13%) била је задовољна општим квалитетом живота и сопственим здрављем. Сваки пети испитаник наводи да је користио услуге центра за социјални рад у последњих годину дана (20%). Социјалним односима, подршком и укљученошћу у друштво био је задовољан сваки други испитаник (42%), а свака четврта особа која живи са HIV-ом наводи да је била стигматизована/дискриминисана од стране заједнице због свог HIV позитивног статуса у последњих годину дана (24%), и то значајно чешће жене (37% према 20% мушкараца).

Поменути резултати истраживања указују да треба континуирано спроводити едукацију грађана о начинима на које се HIV не може пренети, како би препознали ситуације у којима нема ризика и на тај начин посредно утицали на смањење стигме и дискриминације. Како грађани наше земље показују велико знање о начинима преноса HIV-а, пажњу треба усмерити на промену понашања, јер се мали број људи који су имали неко ризично понашање саветује и тестира на HIV, а и кондом се не користи при сваком сексуалном односу са мањим или већим ризиком за HIV и друге полно преносиве инфекције. Свакако да у наредном периоду додатне напоре треба уложити у циљу смањења до елиминације неоправдане стигматизације и дискриминације особа инфицираних HIV-ом, као и обезбеђивања доступности услуга психосоцијалне и других видова подршке, неге и помоћи особама инфицираним HIV-ом у циљу њиховог оснаживања, активног укључивања, те унапређења квалитета живота.